

НАПРЯМ 2. ПЕРЕМІЩЕННІ ЗАКЛАДИ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД, РЕФОРМИ ТА ВИКЛИКИ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-502-3-6>

Аношкова Т. А.,

доктор філософії,

викладач кафедри англійської мови технічного спрямування № 1

Національного технічного університету України

«Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»

м. Київ, Україна

ФОРМУВАННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Наш світ і його мешканці стають дедалі більш взаємопов'язаними, технології та наука стрімко розвиваються, а глобальні потоки товарів, людей, ідей та послуг посилюються. Глобальна компетентність стає ключовою парадигмою, яка допомагає людям не просто жити, а й досягати успіху в нашому різноманітному, взаємопов'язаному світі.

Крім глобальних тенденцій та викликів сучасного світу, соціокультурна ситуація в Україні в умовах війни з росією характеризується зміною економічних, політичних і соціальних реалій. Це в свою чергу зумовлює необхідність перегляду існуючих стандартів вищої освіти та формування таких цілей та завдань закладів вищої освіти, які забезпечать конкурентоспроможність українських випускників на міжнародній арені. Саме тому потреба у випускниках і працівниках закладів вищої освіти, які володіють компетентностями, які виходять за межі їх знань зі спеціальності, можуть адекватно реагувати на виклики мінливого сучасного світу та брати активну участь у вирішенні глобальних проблем одночасно на місцевому, національному та глобальному рівнях, є, як ніколи, актуальною.

Концепція глобальної компетентності виникла відносно недавно як розвиток попередніх досліджень у сфері міжкультурної компетентності, з якою вона все ще має багато спільного [5]. Однак те, що відрізняє її від міжкультурної компетентності і робить особливо актуальною сьогодні, – це зв'язок із принципами сталого розвитку та важливість усвідомлення особистості, як активного члена глобального суспільства, який здатен брати на себе відповідальність за наслідки власних вчинків та діяти на благо майбутніх поколінь [4].

Таким чином, актуальність цього дослідження підтверджується необхідністю закладів вищої освіти України, які кожного дня стикаються з викликами в умовах війни, переглянути зміст освітнього процесу та звернутися до досвіду іноземних партнерів у формуванні глобально орієнтованої системи освіти.

Отже, враховуючи зростаючу актуальність, наше дослідження покликане надати рекомендації щодо можливих кроків, спрямованих на впровадження глобальної компетентності в навчальні програми закладів вищої освіти України, спираючись на досвід європейських та американських освітян.

Хоча в педагогіці досі немає єдиного визначення глобальної компетентності [5; 6], враховуючи вектор нашого дослідження, ми вважаємо за доцільне зупинитися на широко визнаному визначенні, запропонованому ОЕСР (Організація економічного співробітництва і розвитку), де вона розглядається як: ***«здатність аналізувати локальні, глобальні та міжкультурні проблеми, розуміти та цінувати погляди і світогляд інших людей, ефективно взаємодіяти з представниками різних культур та діяти заради спільного добробуту та сталого розвитку»*** [3, с. 12].

У світі, де високий рівень взаємозв'язку та різноманітність робочих середовищ стають нормою, навички для ефективної міжкультурної взаємодії є надзвичайно важливими. Це особливо актуально для інженерного сектору, який вимагає міждисциплінарного мислення для вирішення завдань сталого розвитку. Проте необхідність формування таких навичок стосується більшості професій, пов'язаних із взаємодією з людьми різного культурного походження. Найкращий спосіб сформувати необхідні глобальні компетентності – це інтегрований, цілісний підхід, що підтримується протягом усього навчання студентів в університеті. Таким чином, вони матимуть постійні можливості для розвитку своїх навичок. У цьому контексті європейські освітяни [2, с. 22] виділяють три основні напрями навчання глобальної компетентності студентів: *аудиторне навчання, позааудиторна діяльність та неформальна освіта, та можливості міжнародної мобільності*.

Аудиторне навчання охоплює інтегрування глобальної компетентності в освітні компоненти загальної підготовки; введення в навчальну програму окремих освітніх компонентів, присвячених міжкультурній комунікації, сталому розвитку та глобальній компетентності; розроблення міждисциплінарних освітніх компонентів на бакалавраті, спрямованих на усвідомлення наслідків глобальної взаємозалежності і формування соціальної відповідальності; навчання суспільно корисного служіння.

Аудиторне навчання глобальній компетентності передбачає набуття студентами інтегрованих знань з різних сфер, у тому числі володіння іноземними мовами, формування культурної та громадянської

ідентичності та самоповаги, розвиток здатності до міжособистісної і міжкультурної взаємодії та природної потреби в неперервному навчанні впродовж усього життя; вдосконалення навичок критичного мислення, здатності до ефективної міжкультурної взаємодії [1, с. 71].

Позааудиторна діяльність та неформальна освіта – це заходи, що доповнюють навчальну програму студентів, але не є безпосередньо пов'язаними з їхніми курсами чи спеціальностями. Хоча такі активності зазвичай менш формально інтегровані в освітній процес, університети можуть підтримувати ініціативи, які сприяють взаємодії між студентами з різних культурних та академічних середовищ. Це створює можливості для міжкультурної комунікації та розвитку глобальної компетентності через неформальне або навчання у форматі «рівний-рівному» [2, с. 24]. До позааудиторної діяльності, що сприяє розвитку глобальної компетентності можна віднести заходи у кампусі, культурні вечори, обідні лекції, студентські заходи та семінари з певною культурною спрямованістю, членство в клубах, асоціаціях та спортивних секціях, значучо корисна діяльність на благо громади або волонтерство тощо.

Можливості міжнародної мобільності, як фізичної (наприклад, навчання, стажування, конференції або навчальні поїздки за кордон), так і віртуальної (наприклад, віртуальні курси, співпраця або онлайн обміни), є ще одним важливим інструментом для розвитку глобальної компетентності студентів [2, с. 25]. Програми, які забезпечують студентам безпосередній досвід перебування в незнайомому середовищі, можуть стати одним із найефективніших способів розвитку глобальної компетентності. Саме тому університети повинні надавати студентам різноманітні можливості для міжнародної мобільності, такі як навчання або стажування за кордоном, забезпечуючи при цьому достатню інформаційну та фінансову підтримку, гнучкість навчальних планів та мінімізацію бюрократичних перешкод.

Отже, навчання глобальній компетентності студентів закладів вищої освіти має комплексний характер та повинне відбуватися як на інституційному, так і на індивідуальному рівнях. Інституційний рівень передбачає розробку стратегії впровадження глобально-компетентнісної освіти та забезпечення формування глобальної компетентності в процесі загальної підготовки та можливостей для міжнародної мобільності студентів. На індивідуальному рівні розвиток глобальної компетентності забезпечується самовихованням та саморефлексією, що є перспективним напрямком для подальших досліджень щодо особливостей формування глобальної компетентності сучасної української молоді.

Список використаних джерел:

1. Аношкова Т. А. Формування глобальної компетентності студентів закладів вищої освіти США. Дис. на зд. ст. док. філософії. Київ, 2024. 238 с.
2. Kjellgren B., Richter T. Education for a Sustainable Future: Strategies for Holistic Global Competence Development at Engineering Institutions. *Sustainability*. 2021. Vol. 13, no. 20. P. 11184. URL: <https://doi.org/10.3390/su132011184>
3. Asia Society/OECD. Teaching for Global Competence in a Rapidly Changing World. OECD Publishing, Paris/Asia Society, New York, 2018. URL: <https://doi.org/10.1787/9789264289024-en>
4. Boix Mansilla V. B. & Gardner H. From Teaching Globalization To Nurturing Global Consciousness. *Learning in the Global Era: International Perspectives on Globalization and Education*. Berkeley & Los Angeles, California: University of California Press, 2007. P. 47–67.
5. Deardorff D. K. Identification and Assessment of Intercultural Competence as a Student Outcome of Internationalization. *Journal of Studies in International Education*. 2006. Vol. 10, no. 3. P. 241–266. URL: <https://doi.org/10.1177/1028315306287002>
6. Hunter B., White G. P., Godbey G. C. What Does It Mean to Be Globally Competent?. *Journal of Studies in International Education*. 2006. Vol. 10, no. 3. P. 267–285. URL: <https://doi.org/10.1177/1028315306286930> (date of access: 24.03.2025).